

сосема поинаку се чувствуваа. Пречестите со цвекиња, венци и говори што отсутствуваа по патот низ Македонија во време на Првата светска војна, ќе го натераат Марковиќ да ја направи во својот дневник оваа констатација: „Два дена веќе како при маме само по половина леб, но врвине низ својата земја и нема повеќе пљачкање“ (стр. 239).

Дневниците на Марковиќ се верна слика на сите несреќи што

ги снаоѓале териториите на Србија и Македонија во време на војните. Како такви дневниците можат да послужат како првокласен извор за времето и приликите во Србија и Македонија, особено во Македонија, на чиј терен се развивале подолго време крвавите настани што ги регистрирал објективно чесниот српски учител и комунист Милорад Марковиќ.

Љ. А.

**„НАСТАВА ПО ИСТОРИЈА, NASTAVA POVIJESTI, НАСТАВА ИСТОРИЈЕ,
POUK, ZGODOVINE, Časopis Saveza društava historičara Jugoslavije,
Zagreb, 1, 2, 3, и 4, 1976 godina**

Списанието под горниот наслов е единствено југословенски списание просветено на наставата по историја. Тоа излегува редовно и без поголеми задоцнувања и тоа во четири броја годишно. Првите два броја излога редовно, а број 3 и 4 излезе во двоброј.

Естетско-техничката страна на списанието останува стандардна и речиси повеќе години не се менува. Не се менува ни обемот иако повеќе години читателите бараат да се зголеми бројот на страниците.

Намера ни е да дадеме краток приказ на четирите броја задржувајќи се само на некои, според наше мислење, позначајни моменти.

Во списанието број 1 поместени се материјалите од Четвртиот југословенски симпозиум за наставата по историја: 1. **МАРКСИСТИЧКОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ВОСПИТАНИЕ ПРЕКУ НАСТАВАТА ПО ИСТОРИЈА** и 2. **НАСТАВНИТЕ СРЕДСТВА ВО НАС-**

ТАВАТА ПО ИСТОРИЈА. Прво е поместен рефератот под наслов: „Улогата на содржините од економска историја во марксистичкото образование и воспитување“. Основното на што се укажува во овој материјал е дека производните сили се основа на целокупната историја од што треба да се тргнува при објаснувањето на економската историја. Всушност авторот, Герѓ Гал, бележи дека корените за разбирање на историјата лежат во разбирањето и сфаќањето на материјалните животни односи. Во врска со тоа тој заклучува дека „фундаментална теза на историскиот материјализам е општествениот развиток да се темели врз развитокот на производните сили и односи, па според тоа историјата од развитокот на човештвото е развиток на производствените сили и производните односи“. Понатаму авторот со материјалот се задржува на третманот на историскиот развиток на производствените си-

ли во нашите учебници и во наставната практика.

Другиот материјал, под наслов: „Улогата на содржините од културната историја во марксистичкото образование и воспитување“, е од Лазар Ракиќ. Авторот тргнува од тезата дека „културата нема своја посебна историја туку е историја на човековото очовечување и истовремено на историјата на неговата култура.“ Тој бележи дека „битно обележување на марксистичкото сфаќање на културата е нејзината хумана улога во човечкото општество. Имено, развојот на културата всушност ја искажува човековата вечна и незаситна потреба да се упатува кон потребата за повисока egzистенција на луѓето“.

Материјалите што следат се поместени под овие наслови: „Научни и методски аспекти од интерпретацијата на содржините од историјата на националните движења и меѓунационалните односи“ од Никола Чинго; „Научните и методските аспекти од примената на текстови од делата на класиците на марксизмот во наставата по историја“ од Фехми Пушколи; „Прилог кон марксистичкиот концепт за реализацијата на НОВ и социјалистичката револуција во наставата“ од Станко Перaziќ; „Проблеми на марксистичкото образование и воспитување во наставата на повоената историја на народите и народностите на СФРЈ“ од Милутин Перовиќ и Миодраг Драгутиновиќ. Во насловот „Наставните средства во наставата по историја“, обработени се содржини за телевизиските емисии во наставата по историја, радио емиси-

ите во наставата по историја, употребата на историската карта и историскиот атлас во наставата по историја и др.

Во број 2 на списанието поместени се редовните рубрики: Настава, Научни резултати, Разговори со истакнати историчари, Информации, Прикази и Годишнини. Носечкиот материјал е под наслов: „За некои прашања од марксистичкиот поглед на светот“ од Славко Беновиќ. Вукашин Радоњиќ се осврнува за користењето на учебникот по историја, користењето на неговите структурални елементи и во врска со тоа дава некои примери од постојните учебници.

Рубриката „Научни резултати“ содржи неколку позначајни материјали. Го издвојуваме материјалот, под наслов: „Фашизмот и неофашизмот во геополитичкиот и економскиот контекст.“ Овој материјал содржи неколку аспекти од поставениот проблем. Најмногу се задржува на дефиницијата на фашизмот во геополитичкиот и економскиот контекст, неофашизмот како највисок стадиум на империјализмот и на прапањата на антифашистичките коалиции. Авторот Радован Папич за фашизмот се искажува дека е феномен од XX век.

Хрвоје Матковиќ со својот прилог: „Дали е шестојанварската диктатура монархофашистичка“ бележи свои размислувања и оценки како одговор на прашањето што си ги поставува. Во врска со тоа авторот заклучува: „Израската на нашите специфични внатрешни општествени и национални спротивности, шестојанварската диктатура содржеше различни карактеристики од оние

што ги имаше фашизмот. Таа всушност била диктатура на крал Александар што се потпираше на гесен слој на воените врвови и претставниците на финансискиот капитал“.

Пренесен е и разговорот со словенечкиот истакнат историчар Јоже Корош. Потоа се дадени информации за семинари, собранија на историчари, прикази на нови книги и списанија и друг материјал.

Бројот 3—4 е отпечатен на 240 страници. Тој ги содржи стандардните рубрики и во целина е богат материјал, ако не се смета дека е тоа двојрој. Носечката статија во двојројот е материјалот на Андреј Митровиќ под наслов: „Историскиот материјализам, истражувања во историјата и наставата по историја“. Тешко е да се двои што е позначајно во овој материјал. Содржината треба да се прочита за да се сфати суштината на овој мошне значаен материјал за наставата по историја. Вниманието го привлекува и материјалот под наслов: „Проблемската настава по историја како потреба и можност за активирање на учениците и стекнување на трајни знања“. Материјалот се задржува на логичките поставки во наставата: Споредување и срамнување, Анализа и синтеза, Апстракција и конкретизација, Индукција и дедукција. Истиот е среден врз основа на некои истражувања што ги вршел авторот во практиката. Друг вреден материјал од рубриката „Настава“ е: „Училишната табла во наставата по историја“, од Љубо Каргачин. Авторот сликовито опишува како се употребува реалистич-

ка скица во наставата по историја, како се прави шематски скици и др.

Рубриката — „Научни резултати“, почнува со насловот: „Прилог кон проучувањето на геополитичките аспекти на неврзувањето“ од Радован Павиќ. Тој заклучува дека „Неврзувањето е очит процес од историско значење. Тоа навистина е создавање на еден навистина нов свет кој не мора да се темели врз односите на силите, туку на праведност, а со тоа е различен од денешницата. Ако може да се говори дека сме денеска на почетокот на едно навистина очовечено време на човечката историја тогаш неврзувањето е првиот чекор во тоа време, но чекор во „чизми од седум милји“. Неврзувањето е иднина, неврзувањето е и надеж. А иднината и надежта немаат и не смеат да имаат граници.“

Вниманието го привлекува и статијата под наслов: „Карактерот на бугарските училишта во Македонија како специфична форма на идеолошката агресија (1941 — 1944)“. Автор, Растислав Терзиоски, научно и аргументирано ги изложува целите и задачите на бугарскиот просветен апарат во окупирана Македонија, наставните програми и наставата во бугарските училишта во Македонија, наставата по предметите од национално-воспитен карактер во училиштата и другите мерки и методи за бугаризирање на населението.

Читателот би се задржал и на содржината од насловот: „Постанокот на „Малата антанга“ од Ливија Смодиќ. Во водниот дел авторот се задржува на местото

на Средна Европа непосредно по Првата светска војна. Потоа ги опишува политичките стопанските и националните проблеми на Чехословачка, Романија и Краљството СХС. На крајот ја слика ревизионистичката политика на Унгарија и договорот за оснивање на Малата антанга.

Во рубликата Разговори со истакнати историчари, поместен е разговорот со проф. д-р Христо Андонов — Полјански, што сме таме дека треба да се прочита.

Двобројот е богат со информации, како што се: симпозиуми, семинари и советувања. Особено се вредни приказите што упатуваат на нови книги и списанија. Такви се: „Нација и меѓународни односи“ од Едвард Кардељ, издадена во 1975 година; „Нови учебници по историја во СР Хрватска“; „Вооружените борби на македонскиот народ од VI до XX век“ и други.

Накратко прикажавме само дел од содржината на четирите броја од списанието за кое станува збор. Се разбира основната цел на приказот е да го поттикне читателот да се претплати на списанието, односно да го има во својата или во училишната библиотека. За жал тоа досега ретко се чини што може да се види од бројот на примероците пристигнати на адреса на нашите училишта и наставници.

Од друга страна, пак, читателите на списанието порачуваат и бараат од редакцијата да ги зголеми напорите за списанието да биде уште побогато, барем колку што е двобројот 3 и 4 од минатата година.

За да се остварат желбите и на едните и на другите, потребни се двојни напори: соработка преку ширење на тиражот, испраќање на материјали од практиката и науката. На пример, кога би биле претплатени повеќе училишта во нашата земја, списанието би решило повеќе од материјалните тешкотии, а тоа би можеле да го сторат наставниците по историја.

Во склопот на приказот на четирите броја искористивме и нешто простор за друга проблематика на списанието. Сметаме дека не е на одмет ако кажеме како и на која адреса и жиро сметка може да се добие списанието „Настава по историја“.

Списанието излегува четири пати годишно. Цената на еден број изнесува 5 динари. Годишната претплата е 20 динари. Сметката за уплата е: 30107-601-103018 — за „Наставу повијести“, „Школска књига“ — Загреб, улица Масарикова — 28.

Претплатата на списанието може да се врши и наназад за броевите од предходната година.

Д. ЛЕПЧЕСКИ

ТАНАС ВРАЖИНОВСКИ и м-р БОИСЛАВ ЈАКОСКИ: Разловечкото востание во современата усна прозна традиција на Разловчани. Скопје 1976.

Стогодишнината од избувнувањето на Разловечкото востание во 1876 година и неговото одбе-

лежување со свечени академни и предавања ширум нашата земја, а особено во местата каде